

Motion

1981/82:2188

Lars Werner m. fl.

**Vidgade möjligheter att avgöra brottmål i den tilltalades utevaro
(prop. 1981/82:105)**

I propositionen föreslås att det genom ändringar i rättegångsbalken införs vidgade möjligheter för tingsrätterna att avgöra brottmål i den tilltalades utevaro. Enligt förslaget skall en tingsrätt kunna döma inte bara till böter utan även till villkorlig dom eller skyddstillsyn samt, under vissa förutsättningar, fängelse i högst tre månader, trots att den tilltalade inte är närvarande vid huvudförhandlingen.

Förslaget, som ursprungligen lagts i en promemoria från rättegångsutredningen, har rönt viss kritik i remissbehandlingen. Flera remissinstanser är exempelvis tveksamma till möjligheten att utdöma fängelse i den tilltalades frånvaro. Propositionen har också mildrat utredningens förslag om att fängelseskall få dömas upp till sex månader i den tilltalades frånvaro. I stället föreslås en övre gräns om tre månader.

Lagrådet visar stor tveksamhet inför regeringsförslaget. Det är kritiskt emot den förprövning i påföljdsfrågan som blir följden av förslaget i propositionen. Enligt lagrådet innebär en förprövning risker för omedvetna bindningar som kan påverka bedömningen vid den "egentliga" huvudförhandlingen och prövningen. Det möter, anser man, allvarliga betänkligheter om förfarandet skall tillämpas i mål som kan leda till strängare påföljd än böter. Man anser också att starka skäl talar för den inställning som kom till uttryck i 1964 års lagstiftning (då möjligheterna att döma till annat än böter i den tilltalades frånvaro togs bort) och som i princip innebar att den tilltalades närvaro vid huvudförhandlingen måste vara en förutsättning för att frihetsstraff skall kunna dömas ut. Lagrådet kan heller inte oreserverat ansluta sig till propositionens tankegångar att påföljderna villkorlig dom och skyddstillsyn generellt kan betecknas som föga ingripande.

Lagrådet ställer sig alltså mycket tveksamt till regeringsförslaget. Två av dess tre ledamöter godtar det dock efter vissa förändringar. Den tredje ledamoten anser inte att förslaget bör ligga till grund för lagstiftning.

Regeringens föredragande avfärdar stora delar av lagrådets kritik i sin anmälan av lagrådsyttrandet. Lagrådets majoritet har ansett att mål med muntlig bevisning i princip inte bör få handläggas och avgöras i den tilltalades utevaro. Regeringen vill inte uppsätta något sådant absolut hinder. Lagrådets majoritet har ansett att möjligheten att döma till villkorlig dom eller skyddstillsyn i den tilltalades utevaro bör begränsas till de fall då det begångna brottet tveklöst inte kan få som påföljd mer än tre månaders fängelse. Regeringen anser det mindre lämpligt att göra sådana begränsning-

ar i lagen. Regeringen lägger således fram ett förslag som inte till fullo accepteras ens av lagrådets majoritet.

Detta förslag är ytterligare ett led i undergrävandet av rättssäkerheten i Sverige. Vi instämmer i lagrådets kritik av förslaget och ansluter oss till den uppfattning som framförts av lagrådets minoritet. Förslaget bör inte ligga till grund för lagstiftning. Det viktigaste skälet för vårt ställningstagande är det självklara faktum att den åtalades personliga närvaro ger den bästa garantin för att utredningen blir allsidig och tillförlitlig och att domen blir den riktiga. Regeringsförslaget innehåller inga övertygande skäl för att utöka möjligheterna att döma i den tilltalades frånvaro. Regeringen åberopar i allmänna ordalag kostnadsbesparingar. Hur stora dessa besparingar skulle bli finns inte angivet. Det anförs heller inga sakskäl till förmodandet att regeringsförslaget skulle innebära besparingar. Det finns skäl som talar däremot. Exempelvis kan antalet överklaganden komma att öka.

Det är givetvis ett allvarligt problem att de tilltalade i allt större utsträckning uteblir från rättegångar. Nu är inte ökningen så stor som regeringen vill göra gällande. Enligt rättegångsutredningens promemoria inställdes 3 % av samtliga huvudförhandlingar 1975 på grund av att den tilltalade utan laga skäl uteblivit. 1977 hade denna siffra stigit till 4 %. Härfter redovisas inte några siffror.

Eftersom enligt vår mening regeringsförslaget i sig kan innebära att antalet uteblivanden kan komma att öka, anser vi att detta problem måste mötas med andra medel än det förslag som nu behandlas. Rättegångsutredningen aviserar ju också i sin PM att man överväger olika effektivitetsåtgärder rörande bl. a. vites- och hämningsinstituterna i syfte att främja att personer som skall höras inför domstol också kommer dit. Enligt vår mening är detta en bättre väg att gå. Proposition 105 innebär en försämring i rättssäkerheten, eftersom den självklara rätten och skyldigheten för en åtalad att närvara vid domstolsförhandlingarna ytterligare urholkas.

Med hänvisning till ovan anförda hemställs

att riksdagen beslutar att avslå proposition 1981/82:105.

Stockholm den 15 mars 1982

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

MARIE-ANN JOHANSSON (vpk)